

Франк Талис - „Неизлечимият романтик“

Мъжът, който имаше всичко: *Пристрастеният към любовта*

По време на терапия някои пациенти се впускат в нещо, което може да се оприличи на емоционален стриптийз. Съпротивата им отпада пласт след пласт, докато накрая се свлича и последната тайна и на бял свят излиза истината, колкото и да е болезнена, неприятна или шокираща. Този миг, мигът преди последното разбулване, е свръхнаситен.

Преди почти трийсет години при мен идваше един предприемач – слаб, възрастен господин с брадичка ала Ван Дайк и предпочитание към пъстрите жилетки като средство против стреса. Разказа ми за проект, в който се канеше да инвестира, но всъщност не разбрах какво ми говори. Разгадах думите му едва няколко години по-късно. Дойде при мен общо на четири консултации.

Първите три бяха рутинни – преценка, формулировка и малко предварителна обяснителна работа.

Беше приветлив мъж с работнически произход и като мнозина, изкачили се по социалната стълбица до позиции, предполагащи власт и влияние, обичаше да разказва истории, които подчертават значимостта на постиженията му. Налагаше се непрекъснато да му напомням, че ни очаква работа. Имаше сърдечно заболяване и кардиологът смяташе овладяването на стреса за важна част от дългосрочното му лечение. Пациентът ми се усмихваше и оживено жестикулираше: *закъде да бързаме? Имаме предостатъчно време.*

В престорената усмивка участват мускулите около устата, но не и мускулите около очите. Делтата от бръчици по слепоочията на предприемача не помръдна. Всъщност никога не помръдваше.

Когато пристигна за четвъртата си консултация, поведението му беше по-кратко. Отговорите му на моите въпроси бяха лаконични и накрая той посегна за кърпичка. Увисналите торбички под очите му бяха събрали няколко сълзи. Попитах го какво има, но той продължи да ми дава неопределени и незадоволителни отговори почти до края на сеанса. Вдигна очи към стенния часовник, после изгледа и мен толкова съсредоточено и внимателно, че челото му се напрегна и сбърчи. Оставаха ни по-малко от пет минути.

– Овладяване на стреса, а? – изрече той с леко пренебрежение. – Някои видове стрес не могат да бъдат овладени.

Светлосивите му очи, които изглеждаха леко замъглени, не мигваха. Чух как кръвта забушува в ушите ми. Моментът беше напрегнат, като затишие пред буря.

– Преди много време – продължи той – бях на кораб насред Северния ледовит океан, плавахме покрай паковия лед и аз наредих да хвърлят един човек зад борда.

– Кой беше той? – попитах.

Предприемачът отговори мрачно и категорично:

– Беше много, много лош човек.

– И вие просто го зарязахте там?

– Да. Както ви казах, беше много лош човек. Разбирате ли? Много лош.

Сериозно ли говореше пациентът ми? Или ме изпитваше? Дали не ме будалкаше?

– Ще трябва да си поговорим за това... Предприемачът дръпна маншета си и ми показа на ръчния си часовник колко е часът – нашите шейсет минути бяха изтекли.

Имам друга среща. – Изправи се, повдигна панталоните си, облече дългото си палто и се ръкува с мен. – Да, ще поговорим за това.

След като той си тръгна от кабинета ми, погледнах през прозореца. На забранено място беше паркиран черен мерcedes, от който излезе шофьор с униформа и отвори една от задните врати. Видях как предприемачът хлътна в тъмната вътрешност на автомобила. Повече не се върна.

Понякога психотерапевтите си служат с термина „пропуск“ – това са относително тривиалните проблеми, които пациентите използват като претекст да започнат терапия. А когато се почувстват по-непринудено и емоционално безопасно, разкриват истинския или съществения проблем. Нерядко се установява, че действителният проблем има морални измерения, които са причината за затормозеното съзнание. Съществуват несъмнени паралели между психотерапията и католическата изповед. Тайните терзаят душата и процесът на разтоварване носи огромно облекчение. За някои хора психотерапията не е нищо друго освен изповед.

Али беше мъж към четиресетте. Дядо му, пристигнал във Великобритания като имигрант без пукната пара, и баща му (починал още когато Али бил съвсем млад) бяха създали голямо и печелившо предприятие. Али беше семеен, почтен човек, уважаван от водещите членове на общността. Струваше ми се достатъчно дружелюбен, но долавях у него и някаква дистанция. Познати ми бяха това поведение, тази нагласа, която създаваше у мен усещането, че пациентът седи зад дебело стъкло. Али беше някак хладен и емоционално равен. Усещах, че връзката помежду ни не се получава.

За да бъде ефикасно едно лечение, между терапевта и пациента трябва да се установи връзка. Може да е съвсем простичка, както когато двама души работят заедно за постигането на обща цел. Или да е по-сложна, като в психоанализата, която придава важно значение на преноса към анализиращия на емоции и представи, свързани с предишни преживявания.

Дистанцираното поведение на Али обикновено свързвах със свръхбогатите и със знаменитостите. Може би чувствата на първите се притъпяваха след продължителния досег с изключителни преживявания, а вторите се смущаваха да отговарят на въпроси, отнасящи се до истинската им самоличност. Много знаменитости са напълно неспособни да излязат от ролята си и продължават да се държат като комедианти, актьори или рокзвезди дори в кабинета за консултации. Което почти обрича опитите да им бъде оказана помощ. Все едно лекуваш фигура, не жив човек.

Али се обличаше в небрежен стил – разкъсани джинси и маратонки, омачкана ленена риза, евтино хипи украшение на китката. Не беше човек, когото ще обвиниш, че се перчи с богатството си. Забелязах, че когато в разговора настане пауза, той бързо се отегчава.

Беше женен за съпругата си Ясмин почти двайсет години и имаха четири деца. Бракът им не бе изрично уреден, но семействата им бяха делови партньори и двете страни бяха държали да запознаят младите и насърчили последвалото ухажване, може би дори го бяха предизвикали. След време чичовците на Али, които управляваха бизнеса на баща му, се бяха пенсионирали и Али беше станал административен директор. Всичките му деца ходеха в частни училища, а семейството му живееше в просторна къща в много престижно предградие. Али имаше всичко – наследено състояние, две спортни коли и красива, предана съпруга. Но един ден се случило нещо, което предизвикало неочакван семеен катаклизъм. Съвсем случайно – нямала никакви подозрения – Ясмин открила, че Али е ходил при проститутка. Взела телефона му, за да потърси нечий номер от списъка, и ужасена се натъкнала на поредица нецензурни съобщения. Били на другия телефон на Али, не на този, който ползвал обикновено.

Али се смъкна ниско в креслото си, почти се излегна с изпружени крака.

– Тя много се разстрои. Поиска развод.

– Какво я накара да промени мнението си?

– Обясних ѝ под какъв стрес се намирам. Не е лесно да управляваш огромен бизнес, а аз го правя вече доста време. Обясних ѝ, че от известно време съм потиснат и не разсъждавам трезво. А тя каза: „Ако не си добре, трябва да потърсиш помощ, защото не го ли направиш, с нас е свършено“. Затова обещах да го направя.

– Какво ви потиска?

Той стисна устни и няколко секунди не отговори. След толкова дълъг размисъл очаквах нещо повече от една-единствена дума.

– Стресът...

– Какво ви стресира?

– Имам толкова много за вършене. Отговорности, административна работа. Преди няколко години имахме известни трудности и се наложи да уволня доста хора, които се грижеха за документацията. Лично се заех със счетоводството.

– Не можете ли отново да назначите хора?

– Мога, разбира се. Трябваше да го направя, но така и не се накахих. Все има нещо друго, което спешно изисква да му обърна внимание.

– Кога сте под стрес? Как се чувствате?

– Как се чувствам ли?

Кимнах.

– Ами... не много добре.

– Имате ли някакви симптоми?

– Да, струва ми се. Главоболие. – Прокара линия по челото си с пръст. – Получавам силно главоболие.

Не беше много разговорлив. Започнах да го разпитвам за депресията.

– Когато сте депримиран, какви мисли ви минават?

– Мисля за бизнеса... как върви...

– Нещо друго?

– За брака си. Не се гордея с постъпката си.

Отговорите му бяха кратки и не съдържаха никаква информация. Сякаш от апатия му беше трудно дори да говори. Месестите му клепачи бяха провиснали и той примигваше бавно, като доволен котарак. Все едно всеки момент щеше да заспи. Веднъж един пациент заспа, докато говорех. Знаех, че ще се почувства неловко, ако го събудя, затова изчаках сам да го стори и щом отвори очи, довърших изречението си. Човекът дори не заподозря, че е спал петнайсет минути.

Започнах да си мисля, че Али ме е потърсил заради заплахите от страна на жена му. Непозволените му срещи бяха разобличени и сега той се преструваше на болен, за да не започне съпругата му бракоразводна процедура. Казах му го възможно най-дипломатично и реакцията му ме учуди.

– Не – възрази той и се надигна.

Изглеждаше искрено разстроен от предположението ми.

– Според мен Ясмин има право, наистина имам проблеми.

– Бихте ли могли да ми разкажете по-открито какво се случва в главата ви?

– Добре – завъртя той глава, като че се опитваше да освободи приклепен нерв. – Добре. Не съм свикнал с тези работи. – Посочи кабинета ми с широк ленив жест. – Не си падам по приказките.